
IRODALMI MÚZEUM

„EZ IDŐ VOLT ÉLETEMBEN A LEGBOLDOGABB”

Farkas Geiza ismeretlen gimnazista önéletrajza 1888-ból

Farkas Geiza (1874–1942) író diákkori önéletrajza, mint ahogyan az a szövegkörnyezetből is kitűnik, minden bizonnyal 1888 őszén keletkezett, ötödikes gimnazista korában. A ceruzával írt életrajz szövegét e sorok írója nemrégiben az újvidéki Kotucs-hagyatékban lelte fel, egy kis sima lapú jegyzetfüzet legelején. Kotucsék ugyanis Kiss Ernőnek, az egykori aradi vértanúnak a leszármazottai, méghozzá Kiss Róza (Kiss Ernő leánya) nyomán a Bobor ágon – akárcsak Farkas Geiza is (Kiss Ernő dédunokája). Így maradhatott fenn a rokonság családi levéltárában diákkori önéletrajza is, amelynek szövegét itt tesszük közzé teljes egészében.

NÉMETH Ferenc

Én 1874. január 5-ikén születtem Budapesten, a Sebestyén tér 3 (ma 6) számú házban.

Apám nyújtódi és ikafalvi Farkas Geiza királyi táblai bíró, anyám pedig hajniki Bobor Mária volt. Születésemkor őseim közül még életben voltak:

Hajniki Bobor Károly,
anyám apjának atyja +1877;
hajniki Bobor György,
anyám apja +1878;
hajniki Bobor Györgyné
eleméri és ittebei Kiss Róza,
anyám anyja;
nyújtódi és ikafalvi Farkas Geiza
atyám;

nyújtódi és ikafalvi Farkas Geizáné
hajniki Bobor Mária
anyám;

Otthon kereszteltettem Schwendter plébános által, és a keresztségben Geiza nevet kaptam.

Innen azonban csakhamar a Kecskeméti utca 7-edik szám alá költöztünk, honnan 1875 november hó 1-jén a Mária Valéria utca 4-ik szám alatt levő lakásunkba költöztünk. Egy fivérem van, nálamnál 4 évvel idősebb, de ez beteges. A Pali a Zöldfa utca 37-ik szám alatt született.

1874-ben először oltattam be.

Első oktatásomat 4 éves koromban kaptam a mamától, megtanulván magyarul és németül írni és olvasni, mindkét nyelven 100-ig számolni, az öt földrész neveit és lakásomat.

Életem ezen első idejében majd Német Elleméren, majd Rohitson nyaraltam. Öt éves koromban a Diphtheritis egy igen erős, 11 napig tartó rohamát kellett kiállanom, mely után a gyengeség több mint egy évig tartott. A haláltól, minthogy még igen makrancos is voltam az orvosság bevétele nélkül, csak szülőim önfeláldozó ápolása mentett meg.

A betegségnek és következményeinek legyőzése után kezdődött életem legboldogabb kora, mely tartott 1880–1883. 1882. január 5-én vettem első betétemet, 8 frtot a takarékpénztárba. Ez időben kezdtem rendszeresen tanulni még pedig először is Frim Gyulától, de ez máshová tétetvén el, Zavarra mentünk. Pali fivérem ez időben visszatért a Frim-féle intézetből, Gotthard Anna nevű „madame”-nak nevezett német dajka elment tőlünk. Május közepén mentünk Zavarra, még pedig a Lujza szobaleány és egy Henriette Savari nevű francia bonn kíséretében. A papa Pesten maradt. Az út Diószegig elég kellemes volt a vasúton, hanem Diószegtől kezdve, honnan kocsin kellett Zavarra menni, roppant eső esett. Kocsink kétszer is eltévedt, végre egy paraszt ember útba igazított. Végre, sok helyen térdig érő vízen keresztül Zavarra értünk, hol csokoládéval fogadtak. Másnap reggel az akácfák illata lepett meg. Azontúl igen boldogan tellettek napjaim, nem volt semmi gondom, nem kellett semmit tanulnom, kivéven hogy ama francia franciánéval kellett franciául beszélnem, de ez igen könnyen ment. Másrésről meg számtalan kedves multság várt a falun reám . . . Oh mily boldog kor a gyermekkor!

Ama franciánét azonban, megbízhatatlansága miatt elküldte a mama, és helyébe egy német nevelőnőt fogadott hozzám. Gotthard Annát pedig visszafogadta és a Palival, kinek a szabad levegő igen jót tett, külsőrőni minőségben Zavaron hagyta. A hazatérést követett néhány hónap nem múlt a legkellemesebben, mert a német nevelőnő nagyon is szigorú volt. Ezen korban

az a nagy örömem volt, hogy Karácsony estéje egészen váratlanul érkezett el. Ez időben, születésnapom alkalmából megkérdeztem, mit szeretnék jobban, egy tortát, melyre nevem van írva, vagy egy kardot, a kardot választottam, mert már mondtam, a tortát megeszem és akkor nem lesz, míg a kard mindig megmarad.

Végre a nevelőnő elment, és a mama egy mégcsak 12 éves svájci leányt fogadott fel. 1881. január 15-ikén meg is érkezett. Neve Meyer Augusztá volt. Ennek működése igen kellemes volt, és nagy részben emelte azon kor különben is nagy boldogságát. Két évig maradt nálunk, ez idő alatt Frim Antal felügyelete alatt az I-ső, II-ik és III. elemi osztályokat végeztem. Ezen két nyáron, 1881 és 1882-ben szintén Zavaron nyaraltunk, hol a Pali állandóan lakott. A kecskeméti utcából még a Bástya utca 1-ső szám alá költöztünk. Ez idő volt életemben a legboldogabb. De ezen boldog állapot nem tartott sokáig. 1882-ben a mama elhatározta, hogy nem nyaral többé Zavaron és haza hozatta a Palit. Mily szomorú volt elválásom ezen helytől! – 1881-ben a papával és mamával Ladenbe mentünk néhány hétre.

1883. január 27-ikén hazament Guszti Svájcba. A tanulni való kissé megnőtt, de a vizsgát június elején letettem. Ez évben a júniust Elleméren, a júliust Rohitson, az augusztust Cilliben töltöttük. De ekkor már kitört rajtam azon erős idegbaj, melynek következményei a legújabb időig elhatottak. Az idegességet erős fogfájás növesztette. Végre a baj annyira fokozódott, hogy már augusztus 12-én este haza kellett Pestre térnünk. Az ezután következő tanév sűrűn meg volt zavarva ideges fejfájásoktól, úgy hogy a IV. osztályba a vizsgát csak 1884. június 20-ikán tehettem le. Ez évben Rohitson és Märzzuschlagban nyaraltunk. A Pali 1883-ban és 1884-ben Elleméren nyaralt, hol aztán 1884-től kezdve ott is nyaraltunk. A következő 1884/1885-iki tanévet a kegyesrendűek budapesti gymnasiumában végeztem. Itt csakhamar kitüntem, de bizonyos iskolatársak fondorkodásai és a vigyázókkal való egyenetlenségek megzavarták a jó helyzetet, úgy, hogy a két utolsó évharmadban már nem dícsértettem meg. A legrosszabb a dologban az volt, hogy bizonyos igaztalanságok miatt még kedvemet is elvesztettem a tanulástól. De mire a dolog az élére állt volna, külön tettem le a vizsgát. (1885. május 31.) Ez év tavaszán bizonyos költői düh szállott meg, melyben számos rosszabbnál rosszabb verset írtam. Midőn azonban Staum Albert költeményeim silányságát szemem elé tartotta, hosszú időre elvesztettem kedvemet a versírástól. 1885 őszen a papa a László-féle magánintézetbe kezdett járni. Frim Antal akkor szűnt meg tanítóm lenni. A László intézetben azonban, minthogy annak számos kisszerűségei nagyon szemembe tűntek, igen rossz állást szereztem magamnak. Ekkor majdnem végképp elvesztettem tanulási kedvemet. Midőn a dolog már nagyon élére állott, a papa kivett engem az intézetből. A László következő jóslattal búcsúzott

el atyámtól: Fel fog nőni, szép, nagy, erős fiú lesz belőle, de nem fog tudni semmit sem!

Bizony, majd hogy teljesedésnek nem indult ezen jóslat. Az utóbbi balsikerek munkakedvemet gyöngíték, a László intézet növendékei közt található ármány még jó világnézetemet is levette. Egyelőre az ágostai hitvallású evangélicus főgymnasiumba írtam be, mint magántanuló. Tanítóm Szoyka Lajos lett. Ezen 1885/86-iki iskolai évben oly szerencsétlenül éreztem magamat, hogy sem a könyvekben, sem az emberek társaságában nem találtam örömet. Ezért gyűjteményeimben kerestem és találtam a kívánt szórakozást. A bélyegeket nagyobb hévvel kezdtem gyűjteni, és megalapítottam gyászjelentés-gyűjteményemet.

E mellett egész lelkemet elfogta a vágy az elmúlt boldog idők után. Tavasszal azonban Szoyka úr elbúcsúozván, Szepesi urat ajánlotta tanítónak, kinek kitűnő vezetése mellett munkakedvem nemsokára ismét föléledt, úgy, hogy behoztam azon roppant mulasztásokat, melyek a Lászlónál töltött idő elvesztése által keletkeztek. Az évet jó sikerrel végeztem be. Ezen évben más bajokhoz az is járult, hogy midőn az iskolából kivétem, a mozgás hiánya miatt igen elhíz-tam, ami nagyon hátrányos kezdett rám nézve lenni, amiért a papa 1886. Január 7-ikétől kezdve Magvassihoz kezdett járni a Tüköri palotába. Ezen tanévben még a takarékosági ösztön is annyira meggyengült bennem, hogy be kellett hoznom a fősvénypersely rendszert, mely szerint én egy felnyithatatlan cserépperselybe heti pénzemnek (40 kr) egy negyed részét minden mellékkere-settel együtt mindig betettem.

Rohitson közészerűen mulattam. 1886 szeptemberében a tanulást nagy vontatva elkezdtem; a nagymama és a Pali látogatása megakadályozott úgy, hogy a tanulást csak szeptember 15-ikén kezdhettem meg. Akkor sem ment nagyon jól a tanulás. Hol tudtam a leckémet, hol nem, és senki sem vont nagyon szigorúan felelősségre, mivel megrongált idegrendszerem is akadályo-zott a tanulásban. 1886-ban kaptam utolsó karácsonyfámat. 1887 február havában Szepesi úr is elvégezte tanulmányait és elutazott. A jeles tanító eltávozása mély szomorúsággal töltött el, nem sejtém még akkor, mily bősé-gesen kárpótolva leszek saját maga által ajánlott utódjában, Rottenberg úrban. Szepesi úrral leveleznem kellett volna, váltottunk is egy levelet, de ezen levelezés az én hanyagságom miatt abban maradt.

Rottenberg úr tanítása egészen helyreállította munkakedvemet, sőt ő alatta örömet is kezdtem találni a munkában. A viszony közte és köztem mind szívélyesebbé vált. Ő fölélesztette szorgalmamat és takarékoságomat oly annyira, hogy már nem volt többé szükség a fősvény perselyre, mely rendszert meg is szüntettem nemsokára, midőn jövedelmeim tetemesen szaporodtak.

Ekkor hoztam be a negyedelést. Azon pénztárt, melybe megtakarított pénzemet tettem, a régi rendszer emlékéül fősvény perselynek neveztem el.

Ez időben jutott hozzánk az E. M. K. E. egy perselye is, melybe eleinte napjában egy krt, jövedelmeim szaporodtával azonban hetenkint 10 krt tettem és tesztek most is. A vizsgát jó eredménnyel letettem a III. gimnáziumból. E nyáron Rohitson elég jól mulattam. Ősszel, mivel Rottenberg úr nem szereti a késedelmezést, már szeptember elején elkezdtem a tanulást. A tanulás, habár ideges fejfájásaim hátráltatták is, jól ment. A papa ez időben kezdte a gyász-jelentéseket szorgalmasabban hazahozni, úgy, hogy eddig 13 példányból álló gyűjteményem gyors növekedésnek indult. 1888 tavaszán behoztam a gyűjteményi alapot, mely előbb csak gyűjteményeim számára való bevásárlásoknak volt teremtve, de később a linialis persely összes költségeit is átvette. A vizsgát június 10-ikén jó sikerrel letettem. E nyarat Elleméren töltöttük a nagymánál, hol igen jól éreztem magamat. Szeptember 10-ikén az ágostai hitvallású evangélikus főgymnázium V. osztályába mint rendes tanuló íratkoztam. Az iskolában, egyes kellemtlenségeket leszámítva jól megy a dolog.